

Kiáltvány az élelemhez való jogról

2023 április 21.

Az élelemhez való jogot már az 1948-as Emberi Jogok Egyetemes Nyilatkozata és az 1966-os Gazdasági, Szociális és Kulturális Jogok Nemzetközi Egyezségokmánya is elismerte:

11. Cikk

1. Az Egyezségokmányban részes államok elismerik mindenkinek a jogát önmaga és családja megfelelő életszínvonalára, ideértve a kellő táplálkozást, ruházkodást és lakást, valamint az életkörülmények állandó javulását. A részes államok megfelelő intézkedéseket hoznak e jog megvalósítása érdekében, továbbá elismerik, hogy evégből alapvető fontosságú a szabad elhatározás alapján nyugvó nemzetközi együttműködés.

2. Az Egyezségokmányban részes államok elismerik mindenkinek alapvető jogát arra, hogy ne éhezzen, és önállóan és a nemzetközi együttműködés útján - a konkrét programokat is ideértve - megteszik a szükséges intézkedéseket annak érdekében, hogy

a) megjavítsák az élelmiszerek termelésének, tartósításának és elosztásának a módszereit, a technikai és tudományos ismeretek teljes kihasználásával, a táplálkozás elveinek elterjesztésével és a mezőgazdasági rendszerek olyan fejlesztésével vagy átalakításával, amely lehetővé teszi a természeti erőforrások leghatékonyabb fejlesztését és hasznosítását;

b) biztosítsák a világ élelmiszerkészletének méltányos és a szükségleteknek megfelelő elosztását - figyelembe véve mind az élelmiszer-importáló, mind pedig az élelmiszer-exportáló országok problémáit.

Mi, több mint 60 szereplő a mezőgazdasági termelés, a paraszti mezőgazdaság, az agrárökológia, a feldolgozás, a kézművesség, a forgalmazás, a vendéglátás, a fogyasztás, a szociális és élelmiszersegélyek, a szociális és szolidáris gazdaság, az emberi jogok védelme, a környezetvédelem és az éghajlatvédelem területeiről, a civil társadalom tagjai és tudományos szakértők, 2023. április 19-én, 20-án és 21-én összegyűltünk a genfi Refettorio-ban, a MATER Fondazione által és a FIAN Suisse, a Global Shapers Community, a Fondazione Pistoletto és a Social Gastronomy Movement együttműködésével szervezett fórum alkalmával, és elfogadtuk ezt a kiáltványt.

Paradigmaváltás: az élelmiszersegélytől az élelemhez való jogig

Az élelemhez való jog garantálása paradigmaváltást igényel. Nemcsak az éhezéstől való mentességhez való jogot kell garantálnunk (természetbeni vagy pénzbeli sürgősségi élelmiszersegélyek révén), hanem tiszteletben kell tartanunk, védenünk kell és teljes mértékben meg kell valósítanunk minden embernek azt a jogát, hogy rendszeres, állandó és szabad hozzáférést kapjon mennyiségileg és minőségileg megfelelő és elegendő élelemhez, amely kielégítő és méltóságteljes egyéni és kollektív szellemi és fizikai életet biztosít.

E paradigmaváltás elérése érdekében olyan rendszert kell létrehozni, amely biztosítja, hogy az élelmiszer ne legyen kiigazító változó az egyéni vagy háztartási költségvetésekben. Éppen ellenkezőleg, biztosítani kell, hogy a minőségi és fenntartható élelmiszerek az egész lakosság számára elérhetőek legyenek. Meg kell szüntetni a diszkrimináció minden formáját, beleértve a halmozott- és keresztező diszkriminációt is.

Törvény, közpolitika és részvételi testület

Az élelemhez való jog megvalósításához egy, az élelemhez való jogról szóló törvény és egy élelmezéssel kapcsolatos transzverzális közpolitika részvételi folyamat keretében történő elfogadására van szükség, az állam pénzügyi kötelezettségvállalásával együtt. Ennek a törvénynek és politikának, valamint a belőlük következő gyakorlatoknak az emberi jogok elvein kell alapulniuk: részvétel, elszámoltathatóság, diszkriminációmentesség, átláthatóság, emberi méltóság, felhatalmazás, jogállamiság és szolidaritás (angol betűszóval PANTHERS).

E folyamat elősegítése érdekében egy részvételi és közös testületet - egy Élelmezési Tanácsot vagy Bizottságot - kell létrehozni, amely támogatja az élelemhez való jogról szóló törvény és a élelmezési közpolitika kidolgozását, majd végrehajtását. Továbbá a kormányzati struktúrákon belül egy új, transzverzális, tárcaközi egységet is létre kell hozni, amely az élelmiszerekkel és a fenntartható élelmezési rendszerekkel kapcsolatos kérdésekkel foglalkozik.

A részvételi és közös testületnek többek között a kormányzati struktúrák, az önkormányzatok és a mezőgazdasági termelés, a paraszti mezőgazdaság, az agrár-ökológia, a feldolgozás, a kézműipar, az elosztás, a vendéglátás, a fogyasztás, a szociális- és élelmiszersegélyek, a szociális és szolidáris gazdaság, az emberi jogok védelme, a környezet, az éghajlat és az állatok védelme területén működő szereplők képviselőiből kell állnia. A munkavállalói szakszervezeteket, a nők, a gyermekek és a migránsok jogaiért küzdő egyesületeket, az egészségügyi és az oktatási rendszer képviselőit, valamint tudományos szakértőket is be kell vonni. Meg kell találni a módját annak is, hogy az élelmezési gondokkal küzdő emberek és földművesség teljes körű és hatékony részvételét biztosítsuk.

A kormányzati struktúrákon belüli meglévő struktúráknak és folyamatoknak szerepet kell játszaniuk ezen új testület létrehozásában és működésében. A más közpolitikák fejlesztését támogató szervek tapasztalatai, például a kultúra és a lakhatás területén, példaként szolgálnak a részvételi és közös testület létrehozásához.

Helyi termelés, tisztességes árak, paraszti mezőgazdaság és agrár-ökológia

Az élelmezési szuverenitás elvei szerint, a mezőgazdasági termelők bevonása az élelemhez való jogról szóló törvény és a élelmezési közpolitika kialakításába alapvető fontosságú, és azt garantálni kell.

Az élelemhez való jog megvalósítása érdekében az államnak ösztönöznie kell a paraszti, diverzifikált, szociális és agroökológiai mezőgazdaságot, amely tápláló és minőségi élelmiszert termel, védi a biológiai sokféleséget, és egészséges munkakörülményeket biztosít. Ennek érdekében elő kell segíteni a piacra jutást, és olyan partnerségeket kell kiépíteni, amelyek a gazdák és a fogyasztók közötti kapcsolatok helyreállításával túlmutatnak a verseny logikáján. Az élelmiszert közjóvá kell tenni, amelynek alapja az élelmezési demokrácia.

Az államnak joga és kötelessége ambiciózus beszerzési kritériumokat meghatározni valamennyi élelmezési közbeszerzésre vonatkozóan, amelyek biztosítják a fenntartható élelmiszerrendszerekre való áttérést, és hozzájárulnak az élelemhez való jog megvalósításához.

Olyan keretfeltételeket kell teremteni, amelyek lehetővé teszik a gazdálkodók méltányos díjazását, és ezáltal ösztönzik a munkahelyteremtést ebben az ágazatban. Garantálni kell az idényjellegű paraszti gazdálkodásból származó termékek méltányos árát, a helyi termelés előnyben részesítésével, amely mindenki számára elérhető.

Az államnak biztosítania kell az élelmiszerek fizikai hozzáférhetőségét, beleértve a közeli hozzáférést a paraszti mezőgazdaságból és rövid ellátási láncokból származó friss, minőségi termékekhez, valamint a főzéshez, az előkészítéshez és a feldolgozáshoz szükséges infrastruktúrákhoz a lakóhelyeken. Garantálnia kell az élelmiszerek gazdasági hozzáférhetőségét is, átlátható és tárgyalt áraknak köszönhetően, amelyek méltó jövedelmet és tisztességes bért biztosítanak a gazdák és a mezőgazdasági dolgozók, valamint az élelmiszerlánc más szereplői számára. Végül pedig biztosítania kell az élelmiszerek táplálkozási, szociális és kulturális megfelelőségét, a fizikai szükségleteknek és az élelmiszerpreferenciáknak megfelelő választék garantálásával.

A mezőgazdasági képzésnek elő kell segítenie az agroökológiai gyakorlatok elsajátítását. A termőföldet védeni kell, és támogatni kell regenerálódását. Támogatni kell a földek átruházását is, és követelni kell a földügyletek átláthatóságát. Garantálni kell a gazdálkodók földhöz és vetőmaghoz való jogát.³ Támogatni kell a gazdálkodók önállóságát, többek között a technológia tekintetében is.

Az államnak az élelmiszeripar minden szereplőjét arra kell köteleznie, hogy átlátható módon tüntesse fel árait és áréréseit, hogy a fogyasztók számára láthatóvá váljanak az élelmiszerek valós költségei, és hogy az élelmiszerláncban megmutatkozzanak az igazságtalanságok, a nyertesek és a vesztesek.

Élelmiszerláncok és értékesítési csatornák

Élelmiszerláncaink globalizáltak, egyenlőtlenek és fenntarthatatlanok. Ez aszimmetriát teremt a helyi és paraszti termelés - amely töredezett és marginalizált - és az ipari agrár-élelmiszeri rendszer között, amely néhány szereplő között összpontosítja a hatalmat, és kihasználja ezt a hatalmi viszonyt. Ezt a helyzetet súlyosbítja, hogy az elosztási csatornák közönség és társadalmi osztályok szerint szegmentáltak.

Arra kell törekednünk, hogy a pazarlás elleni küzdelmet függetlenítsük az élelmiszersegélyektől. A jövő elosztási csatornáinak inkluzívnak, univerzálisnak, részvételi és emancipációs jellegűnek kell lenniük. Demokratizálni kell az élelmiszerláncok ellenőrzését.

Az élelmiszersegély-elosztó csatornáknak a jövő szolidaritási csatornáit kell kísérniük, önmagukat is átalakítva, és átfordítva és átcsoportosítva készségeiket, ismereteiket és erőforrásaikat. Ezen újcsatornák pilléreinek az átláthatóságnak, a közös irányításnak és a kiegyensúlyozott hatalmi viszonyoknak kell lenniük. A meglévő csatornák jobb összehangolását, valamint a tisztességes és kielégítő munkakörülményeket kell szolgálniuk. Emellett tiszteletben kell tartaniuk a bolygó korlátait és az élővilágot.

Az élelmiszer-pazarlás csökkentése, a felesleges és eladatlan élelmiszerek visszanyerése és újrafelhasználása

Az élelmiszer-pazarlás elleni küzdelemnek az állam által finanszírozott közpolitika részévé kell válnia. Az élelmiszer-pazarlás elleni oktatásnak kötelezővé kell válnia az iskolákban. Az élelmiszer-feldolgozó és vendéglátóipari szakmákban is külön kell foglalkozni vele. Konkrét megoldásokat kell kínálni a lakosság számára is, különböző figyelemfelkeltő akciók révén.

A szupermarketekben be kell tiltani az eladatlan élelmiszerek megsemmisítését. Be kell tiltani a túlfogyasztásra ösztönző többszörös árusítást, ugyanakkor továbbra is engedélyezni lehet az egy-egy termékre vonatkozó árengedményeket.

A kereskedelmi étkeztetésnek folytatnia kell az élelmiszer-hulladék csökkentését célzó intézkedések végrehajtását.

A szerves hulladék égetését be kell tiltani, és kötelezővé kell tenni a metanizálásra / komposztálásra történő szétválogatását. A lakóépületekben, éttermekben és szupermarketekben a válogatóberendezéseket kötelezővé kell tenni, és azokat az illetékes hatóságoknak ellenőrizniük kell.

Annak érdekében, hogy az élelmiszerek ne váljanak hulladékká, erős együttműködések kell létrehozni a feleslegek visszanyerése és elosztása érdekében, különösen a háztartásokban, a mezőgazdaságban, a szupermarketekben, az iskolákban és az éttermekben, társadalmi státusztól függetlenül.

A pazarlást csökkenteni kell a nem megfelelő minőségű vagy sérült termékek újrafelhasználásának elősegítésével, eredeti elkészítési és tartósítási technikák, például erjesztés, szárítás, komposztálás / biogáz és állati takarmány révén.

Közétkeztetés, oktatás, táplálkozás és élelmiszerkörnyezet

A közétkeztetésnek (óvodai, iskolai, felsőoktatási, intézményi) megfelelő étkezést és feltétel nélküli fogadást kell biztosítani. Elsőbbséget kell biztosítani az élelmezési személyzet fenntartható főzéssel kapcsolatos képzésének.

Az iskolai étkeztetésnek biztosítani kell a megkülönböztetésmentes és méltóságteljes hozzáférést az ételhez. A cél az, hogy minden óvodás és iskolás gyermek számára ingyenes napi étkezést biztosítsunk, a helyi és idényjellegű paraszti gazdálkodás előnyben részesítésével. Az iskolák több szintjén már most is biztosítanak megfelelő táplálkozási minőségű étkezést, de nincs így az I. középiskolában (orientációs ciklus), ahol a legtöbb esetben nem biztosítanak iskolai étkezést.

A táplálkozással kapcsolatos oktatást a kötelező oktatás minden szintjén tanítani kell. Jelenleg a meglévő keretrendszer kielégítő, de heterogén módon alkalmazott a kötelező iskolákban. Elsőbbséget kell adni a kötelező iskolai tanárok fenntartható táplálkozással kapcsolatos képzésének.

Tágabb értelemben olyan élelmezési környezetet kell biztosítani, amely elősegíti a megfelelő élelmiszer-választást. Az élelmiszereken található táplálkozási és fenntarthatósági információknak egyértelműnek kell lenniük. Nem szabad őket marketinggel elhomályosítani, különösen az ultra-feldolgozott termékek esetében.

A fenntartható és magas tápértékű élelmiszereket hozzáférhetőbbé és láthatóbbá kell tenni az élelmiszerüzletekben és az étkezdékben a választék struktúrájának megváltoztatásával, például azáltal, hogy a pénztár közelében kevesebb ultrafeldolgozott élelmiszert helyeznek el.

Minden meglévő közegészségügyi stratégiát és rendelkezésre álló gazdasági intézkedést - beleértve a támogatásokat, adományokat és adókat - fel kell használni a megfelelő élelmiszerek fogyasztásának előmozdítására.

Folytatnunk kell a mozgósítást az élelemhez való jog és az élelmezési szuverenitás védelméért és előmozdításáért!